

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคของมูลค่าข้าวสารไร้พรมแดน การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการ บริหารจัดการและธุรกิจการค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูงมาก คุณภาพชีวิตของคน ก็ได้ถูกปรับปรุงให้สูงขึ้นเช่นกัน ผู้บริโภคได้รับรู้ข่าวสารเพิ่มมากขึ้น จึงมีความตระหนักและ ต้องการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเพื่อสุขภาพอนามัย ตลอดจนมีความต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้มงวดกวดขันต่อคุณภาพของอาหาร โดยมีมาตรการเพื่อตรวจสอบควบคุม การผลิตอาหารให้ถูกหลักอนามัย ปราศจากเชื้อโรค สิ่งเจือปนที่เป็นพิษและอันตราย รวมทั้งสาร ตกค้างของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต้องไม่เกินมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิต และสุขภาพ และกระบวนการผลิตต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้ง ดิน น้ำ และ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ อีกทั้งการมาตรการกีดกันทางการค้าก็ได้เปลี่ยนรูปแบบไปสู่มาตรการที่มีใช่มิใช่ภาษี (non tariff barriers, NTB) ตามความตกลงขององค์การการค้าโลก เช่น ความตกลงว่าด้วยการใช้ บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, SPS) ซึ่งประเทศสมาชิกส่วนใหญ่จะนำมาตราการนี้มาบังคับใช้ โดย อ้างถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ , 2546)

ยิ่งสถานการณ์การค้าของโลกที่แข่งขันกันรุนแรงมาก มีการตรวจพบการปนเปื้อนของสาร พิษเกินค่าที่กำหนดไว้ในสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ปัญหาความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัย ของอาหารที่มาจากพืชหรือสัตว์ที่คัดแปลงพันธุกรรมและปัญหาโรคระบาดต่างๆ ยิ่งทำให้การนำ มาตรการดังกล่าวมาบังคับใช้มีความเคร่งครัดมากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ที่กำหนดมาตรฐานอย่างไม่เท่าเทียม ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าได้ง่ายมาก เป็นที่ทราบกันดีว่า กลุ่มประเทศที่มีความเข้มงวดทางด้านความปลอดภัยทางอาหารเป็นอย่างมาก คือ กลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งได้พยายามผลักดันนโยบายภายใต้สมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยด้านอาหาร (EU white paper on food safety) เพื่อเรียกความเชื่อมั่นในสินค้าอาหารกลับมาสู่ผู้บริโภค โดยเน้น 3 ประการ หลักๆ คือ ความปลอดภัยของอาหารจากฟาร์มสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table, FFT) กำหนด ให้อาหารต้องมีความปลอดภัยทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่ในแหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค ความรับ

ผิดชอบต่อความปลอดภัยของอาหารของผู้ประกอบการด้านอาหารทุกส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่การผลิตอาหาร และการจัดทำระบบทวนสอบย้อนกลับหรือระบบสืบแหล่งที่มาของอาหาร

จากสมุดปกขาวของกลุ่มสหภาพยุโรป ส่งผลให้คณะกรรมการด้านการเกษตร (Committee on Agriculture, COAG) ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) นำประเด็นระบบความปลอดภัยทางอาหารมาทบทวนใหม่ ซึ่งได้จัดทำทิศทางกลยุทธ์เพื่อให้อาหารมีคุณภาพและปลอดภัยในเชิงระบบตลอดห่วงโซ่อาหาร ด้วยการกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่การผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการค้าอาหาร โดยเน้นป้องกันการปนเปื้อนอาหาร ณ แหล่งผลิต ตั้งแต่ไร่นาเช่นเดียวกับที่สมุดปกขาวของสหภาพยุโรปที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น คณะกรรมการด้านการเกษตรขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติจึงได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนความปลอดภัยทางด้านอาหาร และเพื่อให้บรรลุหลักการสู่ความปลอดภัยทางอาหาร จึงต้องประกอบด้วยกระบวนการจัดการคุณภาพในการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการตลาด จุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งความปลอดภัยของอาหารจึงเริ่มจากจุดของการผลิตด้วยการจัดการคุณภาพด้านการผลิต ซึ่งหลักการสำคัญของการจัดการคุณภาพด้านการผลิต คือการนำวิธีการของเกษตรกรดีที่เหมาะสม (good agricultural practices, GAP) มาปรับใช้ในแหล่งผลิตซึ่งให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้บริโภคมาก

ลำไยก็เป็นพืชหนึ่งที่ถูกประเทศผู้นำเข้าตั้งเงื่อนไขในการสั่งซื้อในเรื่องความปลอดภัยของผู้บริโภคด้านสารพิษตกค้าง ด้านโรค และแมลง เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการส่งออกรวมทั้งเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อีกทั้งผู้บริโภคในประเทศยังให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของสิ่งที่บริโภคมากขึ้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ระบบการผลิตในระดับสวนลำไยของเกษตรกรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและปลอดภัย อันเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นแก่ประเทศผู้นำเข้าลำไยของไทย ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้จัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีวิธีการผลิตลำไยที่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ประการแรก คือ ผลิตลำไยที่มีขนาดสม่ำเสมอภายในช่อ ประการที่สอง ผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ประการสุดท้ายคือ ปลอดภัยจากศัตรูพืชแก่เกษตรกรและเกษตรกรที่ต้องการไปรับรองฟาร์มตามระบบการจัดการคุณภาพเกษตรกรดีที่เหมาะสมสำหรับลำไย ต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของระบบการจัดการคุณภาพเกษตรกรดีที่เหมาะสมกับลำไย (กรมวิชาการเกษตร, 2546) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อระดับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรดีที่เหมาะสมกับลำไยในจังหวัดลำพูน และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ส่งเสริมการผลิตในระดับสวนลำไยของเกษตรกรที่ได้คุณภาพและปลอดภัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไยของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของ ปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไยของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่มีต่อระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไยของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อที่จะวางแผนและปรับปรุงการส่งเสริมการผลิตลำไยในระดับสวนของเกษตรกรให้ได้คุณภาพและปลอดภัย

สมมุติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะพื้นฐาน เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไยของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดลำพูน

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ก. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ในการวิจัย กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรที่ได้ยื่นขอใบรับรองฟาร์มตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย จำนวน 184 ราย จาก 4 อำเภอ และอีก 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา อำเภอบ้านโฮ้ง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง

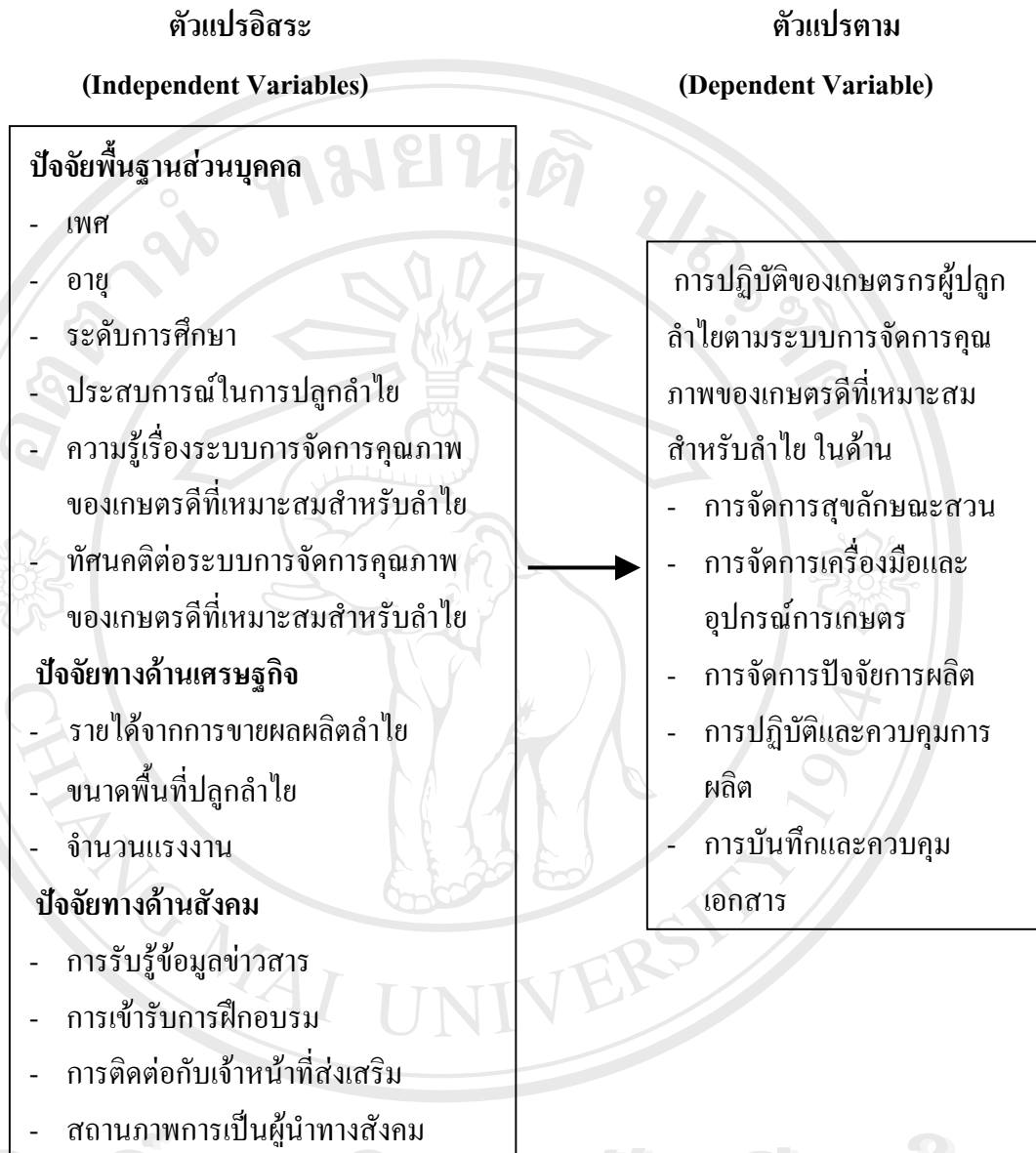
ข. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตามซึ่งตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ(Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคม จำนวน 13 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกลำไย ความรู้เรื่องระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย ทักษะคิดต่อระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย รายได้จากการขายผลผลิตลำไย ขนาดพื้นที่ปลูกลำไย จำนวนแรงงาน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้ารับบริการฝึกอบรม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และสถานภาพการเป็นผู้นำทางสังคม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย ในด้าน

- การจัดการสุขลักษณะสวน
- การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร
- การจัดการปัจจัยการผลิต
- การปฏิบัติและควบคุมการผลิต
- การบันทึกและควบคุมเอกสาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

ระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย หมายถึง การผลิตลำไยที่ถูกต้องและเหมาะสม มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน ปลอดภัยและปลอดภัยต่อผู้บริโภค

เกษตรกรผู้ปลูกลำไย หมายถึง เกษตรกรที่ได้ยื่นขอใบรับรองฟาร์มตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย ในจังหวัดลำพูน

ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่เกษตรกรได้ศึกษาในโรงเรียน

ความรู้เรื่องระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย

ทัศนคติต่อระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจของเกษตรกรที่มีต่อระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย

รายได้จากการขายผลผลิตลำไย หมายถึง รายได้จากการขายผลผลิตลำไย ที่เกษตรกรได้รับในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

ขนาดพื้นที่ปลูกลำไย หมายถึง จำนวนพื้นที่ปลูกลำไยที่ให้ผลผลิตแล้วของเกษตรกรนับเป็นจำนวนไร่

การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง การได้รับข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับระบบการจัดการคุณภาพเกษตรกรที่เหมาะสมกับลำไย เช่น จากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เอกสาร เป็นต้น นับเป็นจำนวนครั้ง

ประสบการณ์ในการปลูกลำไย หมายถึง ระยะเวลาที่เกษตรกรปลูกลำไย จนถึงวันที่สำรวจ นับเป็นปี

จำนวนแรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตลำไยภายในครอบครัวและแรงงานที่จ้าง

สถานภาพการเป็นผู้นำทางสังคม หมายถึง สถานภาพการเป็นผู้นำ หรือการเคยเป็นผู้นำของเกษตรกร เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

การเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรผู้ปลูกลำไยได้เข้ารับในการฝึกอบรมระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง การติดต่อ หรือการได้รับความแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตร ของเกษตรกรเกี่ยวกับ ระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย

การปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย

WP ย่อมาจาก Wettable Powder หมายถึง สารผสมชนิดผง ต้องผสมน้ำก่อนฉีดพ่น

EC ย่อมาจาก Emulsifiable Concentrate หมายถึง สารผสมเข้มข้น ที่ละลายอยู่ในตัว ทำละลายผสมเป็นเนื้อเดียวกัน ต้องผสมน้ำก่อนฉีดพ่น เมื่อผสมน้ำจะมีลักษณะสีขาวขุ่นน้ำมัน